

reception where first impressions are combined with further thoughts and conclusions. A reader simultaneously becomes both a co-author of a narrative discourse and a witness of an inner transformation of the source of narration.

The article suggests the analysis of the textual representation of the homodiegetic format of the intradiegetic in some short stories by O. Kobylianska.

Key words: homodiegetic narrator, intradiegetic situation, centre of narration, sense-forming constant, evaluative paradigm.

УДК 2:81'42:82 (73)

Оксана ШОСТАК

СПРОСТУВАННЯ «БІЛОГО ПОГЛЯДУ» У ЛІТЕРАТУРНОМУ КАНОНІ КОРИННИХ НАРОДІВ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Стаття присвячена темі етнічних розбіжностей у сучасному суспільстві США та Канади та її втіленні у літературних творах письменників корінного походження. Авторка прискіпливо аналізує один із найглибших прихованих расових стереотипів сучасного суспільства, так званий «білий погляд» на оточуючий світ і його проекцію у літературній традиції корінних народів Північної Америки на прикладі творів Луїз Ердріч, Луїса Оувена, Томаса Кінга, Джералда Візенора, Джулії Лоурі Рассел, Патрісії Рілер. Дослідниця доводить, що формуючи власний літературний канон, письменники-нативісти прагнуть створити альтернативну історію Північної Америки та альтернативну систему етнічних цінностей з метою заявити про себе і своє бачення світу і у такий спосіб протистояти, нав'язаним масовою культурою образам.

Ключові слова: «білий погляд», літературна традиція корінних народів Північної Америки, стереотипи масової культури про індіанців, етнічні меншості, християнська цивілізація, матриархат, расизм.

Тема расизму по відношенню до корінних народів Північної Америки є вкрай болючою і незручною, тому, що якщо поглянути на всю героїчну історію освоєння європейцями Нового Світу очима корінних народів, то з'ясується, що вона аж ніяк не героїчна, та і по суті ніякого Нового Світу взагалі ніхто не відкривав Автохтонних

народи повсякчас підкреслюють, що існує старий світ корінних жителів континенту, котрі прийшли сюди, сотні тисяч років назад і давно заселили цю землю. По суті вся так звана героїчна історія піонерів є лише своєрідним палімпсестом. Зовсім інакше починають розумітися рядки піднесеної уїтменовської поеми про піонерів, та і самі найвищі громадянські ідеї американської конституції про рівність усіх перед законом, набувають ледь не іронічного звучання.

Розглянувши застановчі основи американського суспільства, не важко побачити глибоко вкоріненні припущення щодо зверхності однієї раси над іншими, котрі хоч і не усвідомлені та проте є потужними перешкодами на шляху інтеграції будь-чого відмінного від мейнстріму. Один із найглибших прихованих расових стереотипів сучасного суспільства є так званий «білий погляд» на оточуючий світ. Це поняття вперше привернуло до себе увагу науковців у 60-х роках минулого сторіччя під час як складова руху за рівні права. Система понять, що стоїть за цим, пов'язана із образами та ідеями, які породила середньовічна християнська культура, котра базувалася на декількох засадах: у першу чергу, це була суто чоловіча культура, тобто така яка оцінювала оточуючий світ із суто чоловічої точки зору, оскільки у офіційній християнській трійці абсолютно відсутнє жіноче начало, отже всі представниці цієї статті також вважалися другорядними істотами, абсолютно не достойними прискіпливої уваги. Безперечно, їх красою захоплювалися, навіть домагалися їхньої уваги, та лиш для того, щоб оволодіти, на зразок того, як володіють коштовними речами. По-друге, усі найжахливіші діяння можна було виправдати, якщо вони відбулися в ім'я християнського бога. Третє, тільки біла раса, як така, що веде свій родовід від божого обранця Ісаака, сина Авраама, вважалася богообраною, а отже її представникам дозволено практично все. Таким чином, можна стверджувати, що домінантна культура суспільства, що вислало своїх представників на покорення нових земель Америки, була суто чоловічою, тому і досі у своїй більшості вона створює образи, котрі відповідають бажанню чоловіків, очікуванням чоловіків і понад усе пануванню чоловіків, зрозуміло, що білих, представники усіх інших етносів до розгляду просто не беруться. Оскільки вони, за

влучним спостереженням Дж.Янсі, «конфісковані [білим поглядом] у соціальному просторі конструктів значення» [19, с.19].

У той час як культури корінних народів Америки були у своїй переважній більшості матріархальними і тому у першу чергу віддзеркалювали жіночий погляд на оточуючий світ і природу речей. Зіткнення гендерних поглядів породило жорстке гендерне протистояння на завойованих територіях, яке вилилося у приниженні корінних жінок і знайшло своє відображення у сучасній літературі – романи «Трьохденний шлях» та «Через чорні ялини» Дж.Бойдена, «Альманах мертвих», «Сади у дюнах», Леслі Сілко, «Дім створений із світанку» Н.Скотта Момадея, «Покахонтес», «Жінка, що володіла тінню» Паули Гунн Еллен та інші.

Аналізуючи домінантний стан справ у сучасному світовому суспільстві, можна стверджувати, проблема оцінювання етнічної культури з точки зору «білого погляду» залишається однаково актуальною як по ту, так і по цю сторону океану і, на жаль, приносить свої гіркі плоди вже і для носіїв цієї культури. Дослідженню цієї проблеми присвячено чимало розвідок на теренах США і Канади, найяскравіші належать перу Дж.Янсі [19], Е. Кук-Лінн[5], Дж.Кокс[6], Е.Харгрівес [9], П.Сміт [16], але вітчизняна наука допоки не особливо часто зверталася до цієї тематики, тому дана стаття ставить за мету заповнити існуючі лакуни українського літературознавства.

Біла культура, базуючись на переконанні власної вищості, створила цілу низку стереотипних образів індіанців, котрі беруть початок від кровожерливих і безжальних дикунів Мері Роулндсон, миротворця Гайавати Лонгфеллоу, благородного Чунгачгука Купера, відважного гарпунера Таштіго Мелвілла, підступного індійця Джо Твена, героїчного Рамони Джексона, незчисленних полукровок і скво Уїтмена, хлопчика, що сміється Ла Фаржа, нерозбірливої «скво» Пруденс Мітчел Хемінгуей, які разом із міриадами голлівудських індіанців, що були загрозою для життя піонерів і ковбоїв, тиражували образ дикуну з нерозвиненим інтелектом, цілком задоволеного становищем людини другого гатунку. Так за допомогою мистецтва відбувалося тонке, але неминуче маніпулювання людських уявлень про те хто вартий уваги, а хто ні. Таке застосування «білої ідеології» обмежувало

точку зору пересічного білого американця на корінних жителів континенту, а разом і заспокоювало їх совість, полегшуючи бачення індіанців як маргінальних недо-членів американського суспільства. Ну і звичайно ж, полегшувало впровадження законів про резервації, захоплення індіанських земель та впровадження офіційного расизму. І навіть зараз, на початку 21 сторіччя проблема «білого погляду» на етнічні меншини корінних жителів залишається актуальною для американського суспільства, особливо у засобах масової інформації.

Поява у кінці 60-х цілої плеяди письменників корінного походження, таких як Н. Скотт Момадей (кайова), Леслі Мармон Сілко (лагуна пуебло), Паулі Гунн Еллен (лагуна пуебло), Сімон Ортіз (акома пуебло), Джеймс Велч (блакфит), Луїз Ердріч (оджібве), Джералд Візенор (оджібве), Луїс Овенс (чокто-черокч) змусило американське суспільство переглянути американські міфи про моральність вчинків на зразок насильницького переселення людей із їх правічних земель і подальшого тотального знищення цілих народів, котрі надихалися західноєвропейськими ідеями про богообраність, породжену расистськими уявленнями про культурну зверхність. Автори цих творів кидають виклик гегемонії західної ідеології у американській культурі і вимагають включити національні голоси до загального американського канону. Світосприйняття корінних народів, відображене на сторінках цих книг, виводить мейстрімне суспільство із стану самозакоханого самовдоволення своїм домінуючим впливом на американську історію і змушує звернутися до ідей гуманізму, переглянувши уявлення про суспільну рівність, задекларовану у конституції.

Слід підкреслити, що власне вживання слова індіанець для більшості американців, котре здається на поверхні простим, підспудно містить складні асоціативні ряди, які на справді принижують людину, до якої це слово застосовується, оскільки воно передає цілий ряд расових стереотипів та очікувань. Вигадане Колумбом слово може здатися цілком нейтральним посиланням на місце походження людини, оскільки мореплавець був переконаний, що він досяг берегів Індії. Але з роками це слово набуло безліч інших асоціацій, причому вони зовсім не стосуються кольору чи місця походження, і найогидніше, що їх несвідомо визнає більшість американців як частину конотації цього слова. Мало хто

задумується над тим, що на справді індіанського народу не існує. Цим словом названі народи, що населяли континенти Північної та Південної Америки. Це поняття охоплює собою розмаїття людей, котрі мають понад 300 культур, 200 різноманітних мов, які у свою чергу належать 7 різним мовним сім'ям. Пол Чаат Сміт, активіст руху за права індіанських націй, коментує цей факт словами, що «ми стали індіанцями тільки після того як завершилося озброєне протистояння у 1890. А до того ми були шошоне, могавками або кроу. <...> Як тільки ми перестали становити воєнну загрозу, ми стали індіанцями, всі ми у більшій чи меншій мірі стали одноманітними із практичної точки зору. Хоча до того моменту і на тисячі років перед тим ми відрізнялися одне від одного так як відрізняються греки від шведів» [16, с. 4].

Ця помилка широко транслюється завдяки науковцям, котрі вперто продовжують настоювати саме на цьому терміні, в той час як самі представники цих націй у Північній Америці погоджуються із узагальнюючим терміном *Native Americans* (корінні американці) та *First Nations of Canada* (перші нації Канади). Навіть запропонований одним із перших дослідників корінної літератури, автором книги «Ренесанс корінних народів» Кеннетом Лінкольном термін *Amerinds* (амерінди) [10] розглядається як своєрідний дерогатив. На багатьох сайтах та у групах, присвячених вивченню нативіської культури, просять його не вживати. У самому науковому товаристві США протягом останнього десятиліття нарешті звернули прискіпливу увагу на вивчення особливостей кожного корінного етносу і на вплив кожної конкретної культури та історії на її представників. Шкода, що ці зміни погано чути із-за океану, на теренах української науки продовжують говорити про «сутність індіанського народу та його культуру» [2,4] Прикро, що навіть така знана дослідниця як Т.Н.Денисова припустилася подібної похибки у своїй «Історії американської літератури ХХ століття»[1]. А у літературознавчих розвідках російських дослідників цілком допускаються терміни на зразок «дикий» або «дикарка», коли мова йдеться про персонаж корінного походження[3]. Це лише свідчить про те, що інтелектуальний расизм, котрий бере початок від «білого погляду», продовжує продукувати подібні розвідки, особливо пишно він процвітає у

країнах, котрі самі не вільні від проявів зверхності по відношенню до колонізованих ними народів.

Кожен корінний народ Північної Америки має свою історію колонізації, хтось вижив у більшій чисельності, когось знищили повністю або якщо не вдавалося знищити фізично, то намагалися знищити хоча б юридично, забороняючи говорити рідною мовою (це добре зрозуміло українцям), носити прадавню назву народу. Яскравий приклад – народ пекод, котрий, згідно хатфордському договору 1637 року втрачав право носити це ім'я і спілкуватися рідною мовою, у 19 сторіччі Г.Мелвіл використав це ім'я, назвавши так китобійне судно у романі «Мобі Дік», на цю обставину ніхто не звертав увагу допоки це не викликало неоднозначну оцінку знаного літературознавця і письменника Луїса Оуенса, яку він засвідчив у своєму романі «Найгостріший зір».

Представники усіх корінних народів без винятку пройшли через горнило спеціалізованих шкіл-інтернатів для індіанців, що були започатковані у кінці 19 й функціонували протягом майже усього 20 сторіччя. Головна мета цих навчальних закладів була сформульована у девізі: «Вбити індіанця, залишити людину». Інститут шкіл-інтернатів для індіанців базувався на переконанні, що індіанець – це лише напівлюдина. Шкода завдана національній ідентичності, людській самооцінці, психічному здоров'ю цілих поколінь дає свої сумні плоди навіть у 21 сторіччі. Відчуття сорому за свою національну ідентичність і відповідно людську недолугість – ось головна ідея, що її виносили вихованці із стін школи. Відірвані від рідних домівок і батьків, вони втрачали відчуття захищеності і виростали травмованими психічно і фізично.

Як збереглися корінні нації, що втримало їх від тотального знищення? Питання доволі таки не пересічне. Безперечно, що будь яка література є не просто віддзеркаленням означених подій, тим більше, що у даному випадку вона базується на усних оповідях тих, хто вижив у тих умовах, зумів передати свої історії нащадкам, попри суворі заборони спілкуватися рідною мовою. Нині домінуюче суспільство якщо і намагається «спокутувати» свою вину, то робить це, що називається «для галочки». Луїс Оуенс у романі «Гра в кості» приводить невеличкий епізод: «Річниця різанини при Вундед Ні прийшла і пройшла, надриваючи серце

кадрами закоцюблих у снігу трупів загону Великої Ноги і тих, кого вкидали у повозки, наче то були дрова. По телевізору показали забіг індіанців навкруг меморіалу Великої Ноги, попри великий мороз і теплий одяг, їх погляди на непорушних обличчях нагадували вивітрений пейзаж. Ці обличчя несли на собі справжні обриси країни індіанців : випивка, наркота і тяжке життя» [12, с. 32] (тут і далі переклад з англійської О.Ш.).

У романі «Розмальований барабан» Луїз Ердрич один із героїв розповідає про те як він розмовляв із вовками. Він прагнув з'ясувати, як вовче плем'я виживає у тих умовах, на які їх приречла людина: полювання з повітря, травля на землі. І почув просту відповідь: «Ми живемо - тому що ми живемо»[7, с. 120]. На запитання, навіщо наражати себе на смертельний ризик, він відповів: «Я хотів знати, як не вбивати себе»[7, с. 120]. Життя в колоніальних умовах американського суспільства, з точки зору пересічної людини, не було справжнім життям, тому найвищий у країні відсоток наркоманів і алкоголіків спостерігається саме серед тубільного населення, так само як і надзвичайно багато правопорушників, що відбувають покарання за ґратами. Та життя є даром Гічі Маніту, Вакан Танка, Верховного Духа, Того, хто дарує життя (кожен етнос має свою назву) і тому воно має сенс саме по собі, кожна людина має своє місце у священному колі життя, кожен має власну місію, без виконання якої це коло може розімкнутися і зникнути.

Не останню роль у процесі виживання відіграв гумор, він присутній навіть у дуже сумних оповідках. Таким чином руйнується ще один стереотип - про червоношкірого із непроникливим лицем. Письменники-нативісти неодноразово висміювали різноманітні особливості білої культури. Декілька років тому на офіційному сайті одного із найбільш комерційно-успішних сучасних письменників США Шермана Алексія (споканкурд'ален) обігривалася відома сентенція колоніальної думки, про те, що індіанці за своїм еволюційним розвитком ближчі до тварин ніж до людей. Прямо під його фотографією була надрукована фраза: "I feel a beast in me – it's WASP". Дослівний переклад звучить приблизно так: «Відчуваю у собі звіра – це ОСА». Ну, поперше, оса – це не звір, а комаха, хоч доволі й кусюча, але головне значення полягає у тому, що WASP насправді є поширеною

абрєвіатурою для White Anglo-Saxon Protestant, що репрезентує представників привілейованого суспільства.

У всьому світі поширена цікавість до індіанців як до таких собі природних гуру, і це одна тема для жартів, при іронізують і над самими індіанцями, котрі користуються цим. Луїс Оуенс у романі «Гра в кості» описує молодиків, що записалися до класу по вивченню літератури корінних народів, де вони «уявляють себе перевтіленням Скаженого Коня або нащадками індіанських принцес. Кожен має черокі пра-пра-прабабцю, чомусь ніколи не пають або хоч лумі. На вихідних знаходять якогось торгаша у пір'ї, що прихопить у них сотню баксів за ритуал потіння або й три сотні за пошук видінь, після яких вони повертаються голодні, але із індіанським ім'ям на зразок Верболіз або Червоний Птах» [12, с. 21]. Зразок такої молоді описує і Джералд Візенор у романі «Пройдисвіті»[17] де гурт білих студентів «вивчає» індіанську духовність та «практикує» життя за законами природи. Єдиний, хто має хоч якусь справжню приналежність до племінної традиції, безнадійно програє у цьому навчальному герці. Текст усього роману просякнутий глумливою іронією: «Жоден індіанський письменник не буде таке нести про свій народ, це тому що ми маємо усну традицію. <...> Тональний Режим сказала, що там не було жодної аури у тих історіях і завдяки тому вона визначила, що цей автор не був справжнім індіанцем, що живе у резервації. Справжні індіанці мають аури, котрі просвічують навіть у оповіданнях»[18, с. 87].

Схожу реакцію описує і Луїс Оуенс на сторінках роману «Гра в кості», коли професор Кол МакКерган, що має ірландсько-чокто-черокі походження (до речі як і сам автор) намагається під час лекції «звільнити Чорного Лося і студентів від романтичного погляду Джона Нейхарда». Джон Нейхард записав оповідь Чорного Лося і фактично є літературним автором відомої книги «Говорить Чорний Лось». Він відчув, що усе зруйнував, студенти почувалися обікраденими, не почувши правди про прекрасного буремного старця Ніколаса Чорного Лося, пристрасного католика, що був народжений на межі іншого світу і далеко пережив його» [12, с. 35]. Ця цитата внутрішньо споріднена із ходульними твердженнями, що вкладені у вуста персонажів «Пройдисвітів»: «Індіанці ближчі до матері землі, до серця і енергії лісів і гір, до

рослин і рік, - сказала Белладонна, - ми не такі зло-навмисні як білі люди, що забирають усе, а потім ранять нашу матір-землю» [18, с. 93].

Оуенс так само як і Візенор є науковцем і професором університету, таким чином, можна припуститися, що саме так виглядає наукова спільнота із середини. Іронія поширюється не тільки на горе-студентів, котрі керуються установленими «білими» кліше, але й на весь оточуючий світ, котрий фактично не бажає бачити конкретних людей із їх проблемами, а натомість насолоджується сфабрикованим уявленням про те хто такий справжній індіанець. Як сумно констатує Дж.Кокс «після численних спроб знищити корінний народ за допомогою військової сили, духовно і навіть літературно, не-корінні пробують замінити те, що вони знищили, оповідками про вигаданих індіанців, таких як п'яні філософи або воїни дев'ятнадцятого сторіччя, що шукають видінь – історіями, що підсилюють їхнє відчуття культурної зверхності». Дослідник робить висновок, що «поп-культура не лише насильно заперечує присутність корінних народів і їхні голоси, але ще й нав'язує їм такі історії і уявлення, котрі не мають нічого спільного із їхнім життям» [6, с 171].

У романі «Круглий дім» Луїз Ердріч є епізод, де Джо, тринадцятилітній підліток із резервації, зустрічається із білим на ім'я Ларкс, котрий виголошує піднесену промову про важливість мати родинні зв'язки у житті людини. Ця промова завершується розлогою сентенцією про те, що: «класно мати люблячу сім'ю, це дає тобі фору у житті. Навіть індіанський хлопчина на зразок тебе може мати хорошу сім'ю і мати хороший старт. Знаєш, це навіть може дозволити тобі конкурувати із білою дитиною твого віку. Ну тією, у якою люблячої сім'ї немає...» [8, с 171]. Думка про те, що індіанець є рівноцінною людиною, котра може зрівнятися із будь-яким білим, виходячи із власних здібностей, Ларкса, вочевидь, ніколи не відвідувала. Ця теза ще більше увиразнена на сторінках роману «Гра в кості». Героїня Луїса Оуенса Омаїма, втілення мудрості і вищий духовний суддя, згадуючи про своє дитинство, також демонструє легко помітну дихотомію сімейних цінностей. Її мати мала французьке походження, у той час як батько був за походженням індіанцем чокто, хоча і був надзвичайно багатого людиною. Її дитинство пройшло у поселенні

что, де її батько мав свою власність. Та часом мати брала її у велике місто, де вони винаймали кімнату у дорогому готелі, ходили по крамницям, відвідували музеї і вистави. Під час цих подорожей мати робила вигляд, що її донька нічим не відрізняється від усіх останніх білих багатих дітей, батько ніколи не приєднувався до них у цих поїздках. Таким чином автор роману демонстрував вияв підспудного расизму у сімейному колі, підкреслюючи що перед расистськими упередженнями пасує навіть найвизначніша цінність капіталістичного суспільства – багатство.

Персонаж оповіді Джулії Лоурі Рассел «Обличчя» піддається прагненню отримати біле обличчя і жартома створює собі щось подібне за допомогою білого крему. Спочатку вона зраділа, побачивши у дзеркалі зображення із римським носом і високими скулами. Та придивившись, вона зрозуміла, що «обличчя, створене із холодного крему і його відображення у дзеркалі не було схоже на неї чи її маму. У нього не було історії, не було походження. «Це обличчя немає Мами, не має сім'ї, не має походження» <...> Вона знову поглянула на обличчя без минулого. «Немає минулого – немає майбутнього», - попередила вона своє відображення у дзеркалі» [14, с. 131]. Таким чином, письменниця попереджає сучасників про важливість дотримуватися справжньої, а не вигаданої кимось історії.

Невеличка новела «Пригоди індіанської принцеси» Патріції Рілер (черокі) розповідає про півгодини життя дівчинки-черокі Арлетти, яку тимчасово взяла на виховання біла сім'я, поки її матір одужає після важкої хвороби. Перш ніж взагалі говорити про дівчинку письменниця наголошує, що вона є «найновішим поповненням до довгого ланцюжка дітей, отриманих для тимчасового виховання у сім'ї» і тому подружжя Рапієрів вважається «екстраординарними прийомними батьками». Соціальний працівник наголосив, що дівчинці необхідно частіше спілкуватися із «собі подібними», тому повертаючись із шопінгу, Рапієри зупиняються біля крамнички, прикрашеної вивіскою «справжні індіанські товари», де зображено «чись уявлення про вождя-черокі, прикрашеного військовим головним убором із пір'я племені сіу» [13, с. 133]. Придбавши дівчинці у подарунок «справжні індіанські речі», зроблені у Японії, батько сімейства фотографує її із резиновим томагавком у руках поряд із

«індіанцем», розфарбованим червоним тональним кремом і зодягнутим у шкіряний костюм із бахромою, прикрашений геометричним орнаментом із бісерин у стилі племен прерій, на шиї він мав намисто племені маїду із мушель, а на ногах - мокасини із квітковим дизайном народу оджібве. <...> За все своє життя Арлетта не бачила жодного індіанця зодягнутого на такий манер» [13, с. 137]. Містер Рапіер вважав, що це фото буде чудово виглядати на сторінках альбому, де зберігаються фотографії усіх прийомних дітей, зображення особливо пасуватиме до світлини чорношкірої дівчинки, такої гарненької у тій африканській спідничці поряд із левом із пап'є маше у діснеєвському парку джунглів. Таке собі колекціонування власних добрих вчинків, заодно і знань про етнічні меншості. Почуття об'єктів цих фотографій його, як представника домінуючої культури, абсолютно не обходять. Його уявлення про цих людей базуються на вестернах та телевізійних серіалах про індіанців. Його маленька вихованка із сумом констатує, що «вони ніколи не слухали того, що вона їм говорила. Коли вона вперше з'явилася у них в будинку, вони випустили чергу запитань про те, що таке бути індіанцем. На які самі ж і відповіли, озброєні глибокими знаннями, почерпнутими із старих фільмів за участі Джона Вейна та з телевізійної постановки за мотивами «Самотнього ренджера» [13, с. 136]. Як кепкує Пол Сміт у своєму дослідженні, кажучи що «американці просто у захваті від індіанців, правда, на жаль не від тих, котрі живуть поруч із ними зараз» [16, с. 16].

Ще один широко розтиражований масовою культурою стереотип – це п'яний індіанець. Тому що, як сумно жартує Дж.Кокс «п'яні індіанці, що філософствують краще купуються некорінною аудиторією» [6, с. 170]. Натомість Томас Кінг створює невеличке оповідання «Сидіння у садку», що увійшло до його славнозвісної збірки «Одна хороша історія, ось та», про білого п'яницю, котрому привидівся великий індіанець, що сидів і співав у нього на грядках.

Підсумовуючи, можна засвідчити, що формуючи свій літературний канон творів, письменники-нативісти створюють альтернативну систему етнічних цінностей, наближених до переконань про рівність усіх живих істот у цьому світі. Визначним завданням письменників корінного походження є підспудно

сформувати альтернативний образ культури, котрий міг би дієво протистояти тиражованим колоніальним стереотипам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисова Т.Н. Історія американської літератури ХХ століття / Т.Н. Денисова. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. – 487с.
2. Джолос Ю.В. Романістика Луїзи Ердріч в контексті індіанських художньо-культурних традицій: проблематика, символіка, основні образи: автореферат дис....канд.філол.наук: 10.01.04/Ю.В.Джолос; Київ нац.ун-т ім.Т.Шевченка. – К.,2010. – 20с.
3. Димитрова Ф.Ф. Познать культуру белых через их сады / Ф.Ф.Димитрова // Материалы XXXV международной конференции: Плюрализм в культуре США: литература, история, искусство. Москва 11-18 декабря 2009г. – М.: МедиаМир, 2011. – С.141-148.
4. Лазаренко Т. Д. Просвітницькі тенденції у творчості Л.М.Сілко / Т.Лазаренко// Американські літературні студії в Україні. – К. – 2005. – Вип.2 «Просвітницька традиція в літературі США». – С.196-202.
5. Cook-Lynn, Elizabeth *Anti-Indianism in Modern America: A Voice from Tatekeya's Earth*/ Elizabeth Cook-Lynn. – Champaign: U. of Illinois Press, 2007. – 240 p.
6. Cox James H. *Muting White Noise: Native American and European American Novel Traditions*/ James H. Cox – Norman: U. of Oklahoma Press, 2009. – 352 p.
7. Erdrich, Louise. *The Painted Drum: Novel* / Louise Erdrich. – New York: Harper, 2005. -276 p.
8. Erdrich, Louise *The Round House Novel* / Louise Erdrich. – New York: Harper, 2012. - 317 p
9. Hargreaves, Allison. *Finding Dawn and Missing Women in Canada. Story-Based Methods in Antiviolence Research and Remembrance* / Allison Hargreaves // SAIL, Vol 27, Number 3, Fall 2015. – U. of Nebraska Press. – P.83-111.
10. Lincoln, Kennet. *Native American Renaissance*/ Kennet Lincoln. – Berkley, Los Angeles, London: U. of Californai Press, 1985. – 320 p.

- 11.King, Thomas. *One Good Story, That One/* Thomas King. – Toronto : Harper Perennial, 1993. – 147p.
- 12.Owens, Louis. *Bone Game: Novel/* Louis Owens. – Norman and London. U. of Oklahoma Press, 1994. – 243 p.
- 13.Riley, Patricia *Adventures of an Indian Princess /* Patricia Riley // Earth Song, Sky Spirit. Short Stories of the Contemporary Native American Experience. – NY, London, Toronto, Sydney, Auckland: Anchor Books-Doubleday, 1993. – P.133 – 140.
- 14.Russell, Julia Lowry. *Faces/* Julia Lowry Russell // Song, Sky Spirit. Short Stories of the Contemporary Native American Experience. – NY, London, Toronto, Sydney, Auckland: Anchor Books-Doubleday, 1993. – P.125 - 132.
- 15.Smith, Andrea *Conquest: Sexual Violence and American Indian Genocide/* Andrea Conquest Smith. – Cambridge: South End, 2005.- 229 p.
- 16.Smith, Paul Chaat. *Everything You Know about Indians Is Wrong /* Paul Chaat Smith. – Minneapolis-London: U. of Minnesota Press, 2009. – 193p.
- 17.Stevenson, Winona. *Colonialism and First Nations Women in Canada /* Winona Stevenson // Scratching the Surface: Canadian Anti-racist Feminist Thought. / Ed.Enakshi Dua and Angela Robertson. – Toronto: Women's P, 1999. – P.49-82.
- 18.Vizenor, Gerald. *Chansers: Novel /* Gerald Vizenor.- Norman. U. of Oklahoma Press, 1994. – 159p.
- 19.Yancy, George. *Black Bodies, White Gazes: The Continuing Significance of Race/* George Yancy. – Lanham: Littlefield Publishers Inc., 2008. – 290p.

О. ШОСТАК

ОПРОВЕРЖЕНИЕ «БЕЛОГО ВЗГЛЯДА» В ЛИТЕРАТУРНОМ КАНОНЕ КОРЕННЫХ НАРОДОВ СЕВЕРНОЙ АМЕРИКИ

Статья посвящена изучению темы этнических расхождений в современном обществе США и Канады и ее воплощение в литературных произведениях писателей коренного происхождения. Автор придирчиво анализирует один из наиболее глубоко укорененных расовых стереотипов современного общества, так называемый «белый взгляд» на окружающий мир и его проекцию в литературной традиции коренных

народов Северной Америки на примере работ Луиз Эрдрич, Луиса Оувена, Томаса Кинга, Джералда Визенора, Джулии Лоури Рассел, Патрисии Рилер и др. Исследовательница доказывает, что формируя собственный канон литературы, писатели-нativисты стремятся создать альтернативную историю Северной Америки, а с ней и альтернативную систему этнических ценностей, для того, чтобы в такой способ заявить о себе и противостоять, навязанным массовой культурой образам.

Ключевые слова: «белый взгляд», литературная традиция коренных народов Северной Америки, стереотипы массовой культуры об индейцах, этническое меньшинство, христианская цивилизация, матриархат, расизм.

O. SHOSTAK

«WHITE GAZE» DENIAL IN THE NORTH AMERICAN INDIGENOUS LITERARY CANON

The article discusses the ethnic differences and their literary depiction in modern US and Canada societies. The paper sets out to explore the First Nations of Canada and Native American literary dimensions through the study of the artistic techniques which demolish and refute the “white gaze” philosophy, widespread in North American societies. Such attitude denies the value of the indigenous people, their history, culture and spirituality in the modern world. Traditional native worldview rests upon the assumptions and life principles very distinct and quite unique from the prevailing Western European thought based upon the patriarchal Christian philosophy, its radical dependency on the masculine supremacy over females and its disdain of indigenous matrilineal lifestyle. The essay explores the literary significance of Louise Erdrich’s, Louis Owens’, Thomas King’s, Gerald Vizenor’s, Julia Lowry Russell’s, Patricia Riley’s writings in the process of white stereotypes refutation. Native writers had consistently exercised the awareness of national sovereignty by emphasizing the uniqueness of indigenous traditions. Literary conflicts depicted in their works raise all the European latent stereotypical thinking about native people to the surface and cause the readers to analyze it from the “Indian” standpoint of view. The paper reviews current polemics conducted in the USA and Canada around the “real Indian image” produced and duplicated by mass media culture, especially Hollywood movies, and its negative effect in the process of self-estimation and perception among native representatives. The scholar argues that the national identity categories often presume to be foundational to the Native American literary canon. By creating their own literary canon indigenous authors mobilize the idea of the creation of

alternative North American history, as well as alternative system of ethical values in order to declare indigenous presence in the modern world and to refute imposed white stereotypes. This kind of attempts brings into question the foundational frames of American and Canadian societies in which indigenous identities were negatively articulated.

Key words: white gaze, North American indigenous literary tradition, mass cultural Indian stereotype, ethnic minority, Christian civilization, matriarchy, racism.